

Lausuntoyhteenvedo; Hallituksen esitys kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta (tilapäinen suojelu)

Esityksessä esitetään muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia sekä kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua laki. Tämä lausuntoyhteenvedo koskee kotoutumislain osuutta esityksestä.

Tilapäistä suojelua sovelletaan Ukrainan sodan myötä Suomessa ensimmäistä kertaa. Tällä hetkellä tilapäistä suojelua saavat ovat pääasiassa vastaanottopalveluiden piirissä, mutta kotikunnan saamisen myötä kunnan ja muiden viranomaisien rooli heidän palveluidensa järjestämisessä kasvaa. Voimassa oleva kotoutumisen edistämisestä annettu laki ei kuitenkaan mahdollista valtion korvauksia tilapäistä suojelua saavien henkilöiden palveluiden järjestämisestä. Palveluiden turvaamiseksi esitetään, että tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämisestä voitaisiin maksaa valtion korvauksia kunnille ja hyvinvointialueille samoin kuin esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavan henkilön palveluiden kustannuksia korvataan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että tilapäistä suojelua saaviin sovellettaisiin kuntaan osoittamista koskevaa sääntelyä vastaavasti kuin kansainvälisen suojelun hakemuksen perusteella oleskeluluvan saaneisiin henkilöihin. Esityksessä myös selkeytettäisiin kuntaan osoittamisen viranomaisvastuita ja muutettaisiin lakia vastaamaan paremmin nykyistä käytäntöä henkilöiden kuntaan siirtymisprosessien osalta.

Lisäksi esitetään, että alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullut tilapäistä suojelua saava lapsi tai nuori saisi asumisen ja tuen palvelut samoin kuin ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullut kiintiöpakolainen tai kansainvälistä suojelua saava lapsi tai nuori.

Hallituksen esitys oli kotoutumislain osalta lausunnoilla 1.7.-5.8.2022 ja vastaanottolain osalta 14.7.-5.8.2022.

Lausunnon kotoutumislain osalta antoivat seuraavat tahot:

Ministeriöistä lausunnon valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö. Valtion virastoista lausunnon antoivat Digi- ja väestötietovirasto, Eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto ja Hämeen, Lapin, Satakunnan, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset, Hämeen, Kainuun, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistot, KEHA-keskus, KELA, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Maahanmuuttovirasto, Opetushallitus, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Tilastokeskus, ELY-keskus.

Lausunnon antoivat seuraavat 18 kuntaa: Heinolan kaupunki, Helsingin kaupunki, Hollolan kunta, Hämeenlinnan kaupunki, Iisalmen kaupunki, Joensuun kaupunki, Juvan kunta, Jyväskylän kaupunki, Kuopion kaupunki, Lahden kaupunki, Orimattilan kaupunki, Oulun kaupunki, Paraisten kaupunki, Porin kaupunki, Porvoon kaupunki, Tampereen kaupunki, Turun kaupunki sekä Vantaan kaupunki. Lausunnon antoivat myös Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote, Keski-Uudenmaan sote –kuntayhtymä Keusote, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue sekä Uudenmaan liitto.

Lisäksi lausunnon antoivat seuraavat tahot: AEL-Amiedu Oy / Taitotalo, Akava ry, Ammattiosaimisen kehittämissyhistys AMKE ry, Bildningsalliansen rf, Cultura-säätiö, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etlä, Helsingin Diakonissalaitos, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin seurakuntayhtymä,

Helsingin yliopisto, HUS –kuntayhtymä, Ihmisoikeusliitto, Joutsenon vastaanottokeskus, Kansalaisopistojen liitto KoL, Karelia Ammattikorkeakoulu Oy, Kiinteistöyönantajat ry, Kuntaliitto, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Lastensuojelun Keskusliitto, Maaseudun Työnantajaliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry, Nuorisotutkimusseura ry, SAK ry, Siirtolaisuusinstituuttisäätiö, STTK ry, Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry, Suomen ortodoksinen kirkko, Suomen Yrittäjät ry, Tehy ry, Työn ja talouden tutkimus LABORE, Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry, Väestöliitto sekä Yhteiset Lapsemme ry.

Yleisesti

Yleisesti lausunnoissa (valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto, KEHA-keskus ja Lapin, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Satakunnan, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen ELY-keskukset, Kainuun, Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistot, Maahanmuuttovirasto, Opetushallitus, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Eksote ja Joensuun, Jyväskylän, Iisalmen, Heinolan, Helsingin, Hämeenlinnan, Kuopion, Paraisten, Porin, Orimattilan ja Oulun kaupungit, Hollolan ja Juuan kunnat, Uudenmaan liitto, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, AEL-Amiedu Oy / Taitotalo, Akava ry, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, Bildningsalliansen rf, Kulttuurisäätiö, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Helsingin Diakonissalaitos, Helsingin yliopisto, Ihmisoikeusliitto, Karelia Ammattikorkeakoulu Oy, Kiinteistöyönantajat ry, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Kuntaliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Maaseudun Työnantajaliitto, Nuorisotutkimusseura ry, SAK ry, Siirtolaisuusinstituuttisäätiö, STTK ry, Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry, Suomen Yrittäjät ry, Tehy ry, Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry, Väestöliitto, Yhteiset Lapsemme ry) kannatettiin esityksen 1. lakiehdotusta kotoutumislain muuttamisesta. Turun kaupungin sosiaalitoimen lausunnossa todettiin vaihtoehtona, että tilapäistä suojelua saavat olisivat jääneet vastaanottopalveluiden piiriin.

Lausunnoissa pidettiin yleisesti tärkeänä, että tilapäistä suojelua saavat pääset nopeasti palveluiden piiriin, ja esimerkiksi lapset kouluun. Lausuntojen (mm. valtiovarainministeriön, Satakunnan ELY-keskuksen ja Oulun kaupungin) mukaan muutokset auttavat tukemaan tilapäistä suojelua saavien kotoutumista ja palveluiden saatavuutta, ja siten myös pidemmän aikavälin integroitumista. Opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Satakunnan ELY-keskuksen, Hämeenlinnan ja Tampereen kaupunkien, Uudenmaan liiton, SAK ry:n, Siirtolaisuusinstituuttisäätiön ja Väestöliiton mukaan tilapäistä suojelua saavien lisäämisen kotoutumispalveluiden erityisiin kohderyhmiin edistää yhdenvertaisuutta. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Hämeen ja Varsinais-Suomen ELY-keskusten, Hämeen TE-toimiston, Maahanmuuttoviraston, Eksoten ja Iisalmen ja Porin kaupunkien, Ihmisoikeusliiton, SAK ry:n, STTK ry:n, Suomen Yrittäjät ry:n ja Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry:n mukaan esitys selkeyttää tilannetta. Paraisten kaupungin mukaan esitys ehkäisee myös ihmiskauppaa ja työperäistä hyväksikäyttöä.

Paraisten kaupunki nosti esiin sen, että kuntien tulisi saada tieto tilapäistä suojelua saavista henkilöistä.

Valtion korvaukset

Lausunnoissa (Eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto, KEHA-keskus, Lapin, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Satakunnan ELY-keskukset, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan TE-toimistot,

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Eksote, Keusote ja Heinolan, Kuopion, Orimattilan, Oulun, Porin, Porvoon, Tampereen ja Turun kaupungit, Hollolan ja Juvan kunnat, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Helsingin Diakonissalaitos, Ihmisoikeusliitto, Joutsenon vastaanottokeskus, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, Maaseudun Työnantajaliitto, SAK ry, STTK ry, Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry ja Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry) pidettiin tärkeänä varmistaa valtion rahoitus kunnille ja hyvinvointialueille niiden järjestämistä palveluista tilapäistä suojelua saaville, joille on myönnetty kotikunta. Ihmisoikeusliiton mukaan tulee selkeyttää, miltä osin laskennallisia korvauksia suunnattaisiin kunnille ja miltä osin hyvinvointialueille.

Heinolan ja Orimattilan kaupunkien sekä Hollolan kunnan mukaan tulisi selkeyttää 44 §:ssä, mitä korvauksia maksetaan laskennallisena ja mitä todellisten kustannusten mukaan. Heinolan, Hämeenlinnan, Orimattilan, Oulun ja Tampereen kaupunkien, Hollolan kunnan ja Uudenmaan liiton mukaan korvausten tulisi kattaa täysimääräisesti kunnille ja hyvinvointialueille syntyvät kulut. Myös Helsingin kaupungin mukaan laskennallinen korvaus ja valtionosuuksien vieraskielisyyskerroin ovat riittämättömiä. Hämeenlinnan kaupungin mukaan laskennallisten osuuksien määrittäminen joukkopakotilanteessa ei ole tarkoituksenmukaista eikä oikeasuhtaista. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mukaan tulee seurata laskennallisia korvauksia, ja on ongelmallista, ettei sote-erityiskustannusten korvauksilla saada katettua kaikkia kuluja. Laskennallisiin korvauksiin siirtyminen tulisi tehdä vasta tietyn seuranta-ajan aikana suoritetusta vaikutusten arvioinnista. Lahden kaupungin mukaan esitys ei huomioi kaikkia kunnille tulevia kustannuksia ja jää epäselväksi, mikä kunnan saama todellinen korvaus tulee olemaan ja valtionosuusjärjestelmän kautta tulevat korvaukset tulevat jälkikäteen. Myös Heinolan, Helsingin ja Orimattilan kaupungit sekä Hollolan kunta pitävät epäkohtana, että valtionosuusjärjestelmän korvaukset maksetaan vasta kaksi vuotta jälkikäteen.

Lapin ELY-keskuksen, Opetushallituksen, Oulun kaupungin ja Bildningsalliiansen rf:n mukaan kunnissa voitaisiin jatkossa todennäköisemmin laatia alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia sekä tarjota palveluita myös tilapäistä suojelua saaville, kun heidän palveluidensa järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaisiin korvauksia. Opetushallitus, Porin kaupunki, Bildningsalliiansen rf ja Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry pitävät tärkeänä, että tilapäistä suojelua saaville laaditaan kotoutumissuunnitelmia, jotta he voivat osallistua maksuttomasti vapaan sivistystyön koulutukseen (esimerkiksi suomen tai ruotsin kielen koulutukseen).

Opetus- ja kulttuuriministeriö piti esitettyä valtion korvausten alkuajankohtaa selkeänä. Porin kaupunki ehdotti, että esim. päivähoito- ja koulutuspaikkojen turvaamiseksi korvauksia voisi saada etupainotteisesti eikä vasta kahden vuoden kuluttua. Turun kaupunki kysyi, miksi korvausaika on kolme eikä neljä vuotta.

Heinolan, Jyväskylän ja Orimattilan kaupunkien sekä Hollolan kunnan mukaan on varmistettava, että hyvinvointialueille ja kunnille maksettavat korvaukset ovat riittäviä palveluntarpeen lisääntyessä, huolimatta siitä onko henkilöllä jo kotikuntaa vai ei. Tampereen kaupungin mukaan tulisi korvata takautuvasti, mikäli kunta olisi järjestänyt esim. valmistavaa koulutusta tilapäistä suojelua saavalle, joka myöhemmin saa kotikunnan. Tampereen kaupunki ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue toivat esiin myös toimeentulotuen maksamiseen liittyvät kustannukset. Myös Eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto toi esiin, että henkilöillä on oikeuksia esimerkiksi sosiaalitoimen tai varhaiskasvatuksen palveluihin jo oleskelun perusteella, vaikka hänellä ei olisi kotikuntaa. Eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston mukaan kunnan ja hyvinvointialueen alueella oleskelevien henkilöiden oikeus palveluihin ja oleskeluun perustuvasta palvelujen järjestämisvastuu tulisi ottaa tarkasteluun hallituksen esityksen jatkovalmistelussa.

Lapin ELY-keskus esitti erityiskustannusten korvausmenettelyn yksinkertaistamista hallinnollisen taakan keventämiseksi. Uudenmaan ELY-keskus esitti, että korvauksiin liittyvää työtä keskitettäisiin siten, että jokaiseen käsiteltävään tulevaan yksikköön tulee suunnilleen sama määrä hakemuksia käsiteltäväksi. Uudenmaan ELY-keskus ja Hämeenlinnan kaupunki ehdottivat AMIF-hankeen perustamista korvausjärjestelmän kehittämiseksi.

Valtionvarainministeriön mukaan taloudellisten vaikutusten arviointia tulee selkeyttää samoin kuin muutamaa esityksen perusteluissa olevaa kirjausta. Esityksessä tulee huomioida päivitetty arviot tilapäistä suojelua saavien lukumääristä ja niiden vaikutukset määrärahatarpeisiin.

KEHA-keskus tuo esiin, että korvausten osalta tulisi ratkaista päällekkäisyys, mikäli henkilö saa kotikunnan ja siten hänestä maksetaan korvauksia kunnille ja hyvinvointialueille, mutta vastaanotto-lain nojalla hän saa kuitenkin vielä kohtuullisen ajan vastaanottopalveluita. Asia linkittyy UMA-järjestelmän automaattisiin maksatuksiin. Muutenkin KEHA-keskus, Heinolan ja Orimattilan kaupungit ja Hollolan kunta pitävät tärkeänä UMA-järjestelmän korvausten maksatustoiminnallisuuden kehittäminen lainsäädäntömuutosten aikataulussa.

Väestöliitto katsoo, että tulevissa budjettineuvotteluissa kansalaisyhteiskunnan rooli ja rahoitus tulee ottaa huomioon maahanmuuttajapalvelujen tärkeänä tuottajana.

Lisäksi valtiovarainministeriö toimitti erillisiä kommentteja koskien 44 §:n muotoilua kotikunnan saamiseen liittyen ehdottaen, että viitattaisiin kotikuntalain mukaisiin edellytyksiin.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet

Lausunnoissa (opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriön, KEHA-keskus, Lapin ja Uudenmaan ELY-keskukset, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Heinolan, Helsingin, Hämeenlinnan, Jyväskylän, Orimattilan ja Porin kaupungit, Hollolan kunta, Keusote, Uudenmaan liitto, Kuntaliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Nuorisotutkimusseura ry, SAK ry, STTK ry, Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry ja Yhteiset Lapsemme ry) kannatettiin muutoksia, joilla alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet tilapäistä suojelua saavat lapset ja nuoret saisivat samoja palveluita kuin vastaavassa asemassa olevat kansainvälistä suojelua saavat lapset ja nuoret. Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT esitti, että alaikäisenä ilman huoltajaa tullut saisi palveluita matalalla kynnyksellä riippumatta onko hän saanut kotikunnan vai ei.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää esitystä järjestämisvastuiden kannalta selkeänä, kun kotoutumislaki koskisi niitä tilapäistä suojelua saavia lapsia ja nuoria, jotka ovat saaneet kotikunnan. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan kunnan ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö on tärkeää, sillä hallituksen esityksellä HE 84/2022 vp esitetään, että ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten asumisen järjestäminen esimerkiksi perheryhmäkodeissa siirtyisi kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023.

Pirkanmaan, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-keskusten mukaan on selkeytettävä vaihtoehtoja ja tarkennettava lainsäädäntöä ja ohjeistuksia alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisen osalta, sillä heistä suuri osa asuu tällä hetkellä ns. yksityismajoituksessa.

Satakunnan ELY-keskuksen mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen palvelu ei saisi katketa, ellei ole varmaa, että myöhemmin todettu huoltaja tosiasiallisesti kykenee huolehtimaan lapsen tai nuoren tarpeista. Myös Eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston mukaan ehdotettua sääntelyä tulisi

täydentää siten, että siinä otetaan huomioon lapsen ja huoltajan yksilölliset olosuhteet sekä erityisesti lapsena yksin maahan tulleen alle 25 vuotiaan henkilön tuen tarve.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mukaan alaikäiselle ilman huoltajaa maassa olevalle tulisi myöntää matalalla kynnyksellä kotikunta tilanteissa, joissa on ilmeistä, että hänen maassa oleskelunsa on muuta kuin tilapäistä, vaikka lapsi ei olisi asunut Suomessa vielä vuotta.

Muun muassa Lastensuojelun keskusliitto ja Nuorisotutkimusseura ry toivat esiin tarpeen viranomaisyhteistyölle. Lisäksi Lastensuojelun keskusliitto ja Väestöliitto toivat esiin tarpeen lain toimeenpanon ohjeistukselle, jotta välttyään erilaisista soveltamistavoista.

Kuntaliitto viittasi perheryhmäkotien hyvinvointialueelle siirtymistä koskevan hallituksen esityksen HE 84/2022 vp yhteydessä antamaansa lausuntoon.

Kuntaan osoittaminen

Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry kannattaa, että tilapäistä suojelua saaviin sovellettaisiin kuntaan osoittamista koskevaa sääntelyä. Opetushallitus, STTK ry, Terveystieteiden tutkimuskeskus THL, Keusote, Nuorisotutkimusseura ry ja Väestöliitto pitävät hyvänä, että esityksessä selkeytetään kuntaan osoittamisen viranomaisvastuita. Maahanmuuttovirasto ja Opetushallitus pitävät hyvänä myös sitä, että muutetaan lakia vastaamaan paremmin nykyistä käytäntöä henkilöiden kuntaan siirtymisprosessien osalta. Myös Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Jyväskylän kaupunki kannattavat esitettyä muotoilua siitä, että kuntaan osoittaminen koskisi tilapäistä suojelua saavista lähtökohtaisesti vain haavoittuvassa asemassa olevia. Kuntaliiton mukaan nykyisistä toimintatavoista ja vastaanottokeskuksen tehtävästä tulisi säätää laissa.

Nuorisotutkimusseura ry kuitenkin katsoo, että nykytilanne voi johtua siitä, että lupaprosessit venyvät ja että jatkossa tarve kuntapaikoille voi kasvaa, jos prosessit nopeutuvat. Ihmisoikeusliiton mukaan itsenäinen muutto on seurausta kuntapaikkojen riittämättömyydelle ja kuntapaikat tulee turvata niitä tarvitseville. Myös Joutsenon vastaanottokeskuksen mukaan kuntapaikkojen määrää tulisi kasvattaa selvittämällä ongelmat, joista niiden vähäisyys johtuu. Turun kaupungin sosiaalitoimen mukaan kuntasijoituksen tulisi koskea kaikkia pakolaisia tai turvapaikkaprosessissa oleskeluluvan saaneita henkilöitä. Pirkanmaan ELY-keskuksen ja Uudenmaanliiton mukaan nykyinen kuntaanosoitamismenettely on melko epäselvä, eikä tilanne helpotu, kun menettelyn piiriin tulee paljon uusia asiakkaita ja toimijoita, joten menettely on syytä yhdenmukaistaa ja selkeyttää koko maata koskien. Myös vastaanottovaiheen erilaiset menettelytavat kaipasivat näiden lausunnonantajien mukaan selkeyttämistä.

Lastensuojelun keskusliiton mukaan tulisi selvittää kuntalaisiksi siirtyneiden kokemuksia ja näkemyksiä siitä, miten eri tavat ovat toimineet. Myös Helsingin kaupungin ja Cultura-säätiön mukaan tulisi selvittää eri siirtymistapojen vaikutusta kotoutumiseen.

Joutsenon vastaanottokeskuksen mukaan esitetyssä muodossa kuntiin osoittamista koskevat muutokset tulisivat varsin todennäköisesti johtamaan kuntiin muuttavien maahanmuuttajien aiempaa voimakkaampaan keskittymiseen tietyille asuinalueille, joissa on jo ennestään selvästi keskimääräistä suurempi maahanmuuttajataustaisen väestön osuus ja mahdollisesti muitakin sosiaalisia ongelmia, kuten korkea työttömyysaste. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mukaan jatkossa tulisi kuntiin osoittamisen osalta pohtia esityksessä ollutta ruotsin mallia (vastaava myös Norjassa), jossa

omaehtoista kuntiin muuttoa ohjataan rajoittamalla muuttavan henkilön oikeutta korvauksiin, millä voitaisiin ehkäistä liiallista maahan muuttaneen väestön keskittymistä tietyille alueille.

Lapin ja Uudenmaan ELY-keskusten, Heinolan, Helsingin, Hämeenlinnan ja Orimattilan kaupunkien, Hollolan kunnan, Cultura-säätiön, Ihmisoikeusliiton ja Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n mukaan käsitettä haavoittuvasta asemasta tulisi täsmentää. Uudenmaan ELY-keskuksen mukaan vastaanottokeskuksilla ei välttämättä ole kontaktia kotimajoituksessa asuviin eikä mahdollisuutta arvioida heidän henkilökohtaista tilannettaan. Porin kaupungin mukaan ukrainalaisista suuri osa on yksinhuoltajaperheitä, jotka menisivät haavoittuvassa asemassa olevien kategoriaan. Nuorisotutkimusseura ry:n mukaan käsite ei saa olla liian tiukka, ja viranomaisten ja vastaanottokeskusten henkilöstölle on taattava riittävä osaaminen yksilöllisten tuen tarpeiden tunnistamiseksi. Siirtolaisinstituutisäätiön mukaan myös etniset, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt tulee huomioida.

Hämeenlinnan kaupungin ja Lastensuojelun keskusliiton mukaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon liittyviä tehtäviä tulisi tarkastella tarkemmin ja käsitellä ne lakiluonnoksessa selkeämmin erikseen, sekä selkeyttää kiintiöpakolaisten vastaanottoon liittyvien tehtävien vastuita. Hämeenlinnan kaupunki ehdottaa, että hyvinvointialueiden ja kuntien lakisääteisiä tehtäviä pakolaisten vastaanotossa selkeytettäisiin ja että ennen kuntiin sijoittumista kuntien ja hyvinvointialueiden tulisi sitoutua sopimuksella palveluihin.

Lahden kaupunki kysyi ELY-keskuksen ja kunnan välisen vastaanottosopimuksen päivittämistarpeista.

Hämeenlinnan kaupungin ja Lastensuojelun keskusliiton mukaan tulee täsmentää hyvinvointialueen kuulemista kuntaan osoittamisprosessissa. Lastensuojelun keskusliiton, Helsingin ja Tampereen kaupunkien ja Turun kaupungin sosiaalitoimen mukaan hyvinvointialueen tulisi olla kolmas sopijaosapuoli. Myös Porin kaupungin mukaan hyvinvointialueen rooli on yhtä tärkeä kuin kunnan vastaanoton varautumisessa ja päätöksenteossa varsinkin, jos henkilöllä on sote-tarpeita. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mukaan hyvinvointialueen näkemykset tulee ottaa huomioon ja pykälään tulisi lisätä maininta siitä, että kunnan on oltava yhteydessä hyvinvointialueeseen. Ahvenanmaan maakuntahallitus toi esiin, ettei Ahvenanmaan maakunnan kuntaa voi edellyttää kuulemaan hyvinvointialuetta, sillä Ahvenanmaalla ei ole hyvinvointialueita, mikä pitäisi huomioida perusteluissa. Muun muassa Helsingin ja Jyväskylän kaupunkien mukaan esityksessä ei ole riittävästi kiinnitetty huomiota hyvinvointialueiden mahdollisuuksiin vastata sen alueen kuntien erilaisten vastaanottosopimusten aiheuttamiin sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelutarpeiden kasvuun.

Siirtymä vastaanottopalveluista

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää myönteisenä, että kunnat voivat järjestää asumisen monipuolisemmin kuin vastaanottopalvelut. Lahden kaupungin mukaan on epäselvää, miten tilapäistä suojelua saavia avustetaan esim. asunnon kalustamisessa ja muissa kuluissa. Turun kaupungin sosiaalitoimen mukaan on epäselvää, kenen tehtävä on järjestää asunto, kalusteet ja tukea perhettä ja millä koulutuksella tällaista tehtävää hoidetaan.

Hämeenlinnan ja Oulun kaupunkien mukaan siirtyminen vastaanottokeskusten palvelujen piiristä kuntaan tulee olla suunnitelmallinen, jotta kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut voidaan järjestää hallitusti ja ettei kunnissa jouduta etsimään ukrainalaisia, joiden pitäisi rekisteröityä. Siirtymävaihe vaatii ennakkointia ja tiivistä viromaisten välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön, Lapin ELY-keskuksen, Oulun ja Tampereen kaupunkien, Helsingin Diakonissalaitoksen ja Lastensuojelun

keskusliiton mukaan eri viranomaisten, ml. KELAn, rooli ja vastuu tulee tunnistaa sekä selkeyttää esitetyssä muutoksessa. Viranomaisten välistä yhteistyötä pidettiin keskeisenä (mm. Uudenmaan liitto, Lastensuojelun keskusliitto). Maahanmuuttoviraston mukaan vastaanottokeskus ohjaa ja neuvoo asiakasta kuntaan siirtymisessä siihen saakka, kunnes asiakas muuttaa tosiasiallisesti kuntaan ja oman asuntoon.

Jyväskylän kaupungin mukaan vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijän rooli arvioinnin tekemisessä tulee myös olla keskiössä haavoittuvien henkilöiden tunnistamisessa.

Lastensuojelun keskusliiton mukaan on huomioitava tilapäistä suojelua saavien tarpeet ja erityisten lapsen etu, kun harkitaan, että kuntapaikka osoitettaisiin eri kunnasta kuin missä he ovat yksityismajoituksessa asuneet. Porin kaupunki ehdotti, että lainsäädännön tai toimeenpanon kautta tuettaisiin sitä, että henkilöt jäisivät vastaanottopalveluiden alueelle ainakin joksikin aikaa. Muun muassa Tampereen kaupunki ehdotti, että tilapäistä suojelua saavia tulisi pyrkiä ohjaamaan kuntiin, joissa on vapaana merkittävästi kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja joissa on tarvetta lisätyövoimalle. Maa-seudun Työnantajaliiton mukaan kotoutumispalveluita tulisi tarjota siellä missä heillä on jo työpaikka, jotta palveluiden taso ja saatavuus ei suoraan tai yksin vaikuta kotikunnan valikoitumiseen.

Oulun ja Tampereen kaupungit, Cultura-säätiö ja Helsingin Diakonissalaitos pitivät tärkeänä, että tilapäistä suojelua saavien ymmärrys heidän oikeuksistaan ja palveluistaan paranisi, ja toivat esiin esimerkiksi vastaanottokeskusten roolia tässä. Myös Siirtolaisuusinstituutissaatiön mukaan on tärkeää, että tilapäistä suojelua saavat tietävät oikeudestaan hakea kotikuntaa.

Resurssitarpeet

Lapin, Pohjanmaan ja Satakunnan ELY-keskukset pitävät tärkeänä, että esityksessä on huomioitu KEHA- ja ELY-keskusten lisäresurssitarpeet. Lapin, Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset esittää ELY:lle väliaikaista lisäresursseja kuntaan ohjaamisen (mm. kuntaan ohjaamisen ohjeen päivittämistarve, kuntapaikkaneuvottelut ja sopimukset), kuntien kotouttamisohjelmien laadinnan ohjeistamisen, kustannuksista sopimisen ja mahdollisista uusista perheryhmäkodeista sopimisen myötä. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mukaan esitetty väliaikainen noin 17 htv:n lisäresurssi on oikeasuuntainen. Hämeen ja Pirkanmaan ELY-keskusten ja Hämeen TE-toimiston arvioin mukaan resurssin tulisi olla suurempi. Lisäksi KEHA-keskuksen sekä Lapin ja Pohjanmaan ELY-keskusten mukaan resurssitarve on kuitenkin vuotta pidempi.

Lisäksi Pohjanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan TE-toimisto, Digi- ja väestötietovirasto sekä Tampereen kaupunki esittävät Digi- ja väestötietovirastolle väliaikaista lisäresurssia tilapäistä suojelua saaneiden kotikuntapyyntöjen ja perhesuhdetietojen käsittelyyn vuodelle 2023. Myös Elinkeinoelämän keskusliitto EK tuo esiin, että kotikunnan hakeminen edellyttää henkilökohtaista käyntiä virastossa.

Porin kaupungin mukaan tulee huomioida perheenyhdistämisestä syntyvät resurssitarpeet lähivuosina.

Hämeen ja Satakunnan ELY-keskusten, Hämeen TE-toimiston, Heinolan, Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Orimattilan, Porin, Porvoon, Tampereen ja Turun kaupunkien, Hollolan kunnan, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen, Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n, Cultura-säätiön, SAK ry:n mukaan tilapäisen suojelun saaneiden siirtyminen vastaanottopalveluiden piiristä kuntien

ja hyvinvointialueiden palveluiden piiriin tulee vaatimaan lisäresursointia myös kunnilta ja hyvinvointialueilta. Erityisesti kommentointiin resurssitarpeita, joita syntyy korvausten hakemisesta. Myös kunnallisen varhaiskasvatuksen, koulutuksen, nuorisotyön, kulttuuripalveluiden, terveystarpeiden ja sosiaalihuollon kustannukset nousivat esiin. Kuntaliitto katsoo, että kuntaanosoitamisprosessiin ehdotettu kuulemismenettely lisää hallinnollista työtä, joka tulisi huomioida hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa sekä vaikutuksissa kuntiin ja hyvinvointialueisiin.

Porin kaupunki tuo esiin myös, että osa kunnista on uuden tilanteen edessä, kun aiemmin kotoutuspalveluita ja korvaushakemuksia/-sopimuksia hoitanut osaava henkilökunta siirtyy hyvinvointialueelle 1.1.2023. Elinkeinoelämän keskusliitto EK nostaa esiin myös kunnan kotoutumissuunnitelmien laatimiseen liittyvän työmäärän. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mukaan ilman huoltajaa tulleiden ukrainalaislasten palvelutarpeiden arviointi ja palveluiden järjestäminen lisää hyvinvointialueiden resurssitarpeita samoin kuin uusien perheryhmäkotien perustaminen tai hankkiminen. Myös alaikäisten edustajajärjestelmän resurssit nousivat esiin esimerkiksi Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnossa.

Hämeen ja Pohjanmaan ELY-keskuksen, Hämeen ja Pohjanmaan TE-toimiston, Lahden, Kuopion, Tampereen ja Turun kaupungit ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n mukaan on syytä tarkastella esityksen vaikutuksia myös työllisyyspalveluiden (ml. kuntakokeilut) henkilöstöresurssoinnin tarpeisiin. Pohjanmaan ELY-keskus ja Pohjanmaan TE-toimisto kysyvät, kenen tehtävänä on ohjata tilapäistä suojelua saavia henkilöitä työllisyyspalveluihin. Pirkanmaan TE-toimisto kysyi, tuleeko työ- ja elinkeinotoimistojen odottaa kotikunnan vahvistusta Digi- ja väestötietovirastolta ja vasta sitten siirtää asiakas työllisyyden kuntakokeiluun, mikäli asiakas kuuluu kokeilun kohderyhmään, vai riittääkö siirron perusteeksi se, että kotikuntalain 4§:n edellytykset täyttyvät. Siirtolaisuusinstituutissaatiön mukaan tulee varmistaa, että ukrainalaisilla työnhakijoina sekä vastaavasti heitä palkkaavilla työnantajilla on riittävä tieto työntekijäoikeuksista ja -velvoitteista.

Sosiaali- ja terveysministeriö tuo esiin toimeentulotukeen liittyvien hakemusmäärien ja siten työmäärän kasvun KELAssa ja sosiaalihuollossa. Myös Tampereen kaupunki nostaa esiin KELAn resurssitarpeita. KELAn mukaan kotoutumislakiin tilapäisen suojelun huomioimiseksi esitetyillä muutoksilla ei ole suoranaista vaikutusta Kelan toimintaan.

Myös Uudenmaan liiton ja Lastensuojelun keskusliiton mukaan palveluiden ruuhkautumisen välttämiseksi tulee resursoida niitä tahoja, joissa lisäresursseille on tarvetta.

Vastaanottolain muutokset

Vastaanottolain muutoksesta annettiin yhteensä 51 lausuntoa. Lakiehdotusta ja sen perusteluja muokattiin etenkin sosiaali- ja terveysministeriön sekä valtiovarainministeriön ehdottamalla tavalla. Muutosta kannattivat tai siihen ei ollut huomautettavaa seuraavilla lausunnonantajilla: Akava ry, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, Bildningsalliansen rf, Digi- ja väestötietovirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystarpeiden keskusliitto (Eksote), Helsingin diakonissalaitos, Helsingin kaupunki, Hämeenlinnan kaupunki, Ihmisoikeusliitto, Iisalmen kaupungin maahanmuutto- ja pakolaispalvelut, Juvan kunta, Jyväskylän kaupunki, Kansalaisopistojen liitto KoL, Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry, Kunta- ja hyvinvointialueuudantajat KT, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Lastensuojelun Keskusliitto, Maahanmuuttovirasto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK, Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö, Pirkanmaan TE-toimisto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-toimisto, Porin kaupunki, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattiliittojen

Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry, Suomen Yrittäjät ry, Tampereen kaupunki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Uudenmaan liitto, Ukrainalaisten Yhdistys Suomessa ry, valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Väestöliitto ja Yhteiset Lapsemme ry.

Muutama lausunnonantaja ei suoraan ottanut kantaa lainmuutoksen puolesta tai vastaan. Näistä Kansaneläkelaitos piti tärkeänä sitä, että tilapäistä suojelua saavien siirtymävaiheen toimeentulo turvataan niin, että vastaanottorahan maksu ja muut vastaanottolain nojalla myönnetyt etuudet eivät pääty ennen kuin tilapäistä suojelua saavan oikeus toimeentuloa turvaaviin asumisperusteisiin etuuksiin on Kelassa ratkaistu. Tämän vuoksi tiedonvaihto ja yhteistyö vastaanottokeskusten ja Kelan välillä siirtymävaiheessa on tärkeää. Kuntaliitto ja Oulun kaupunki korostivat niin ikään suunnitelmallista ja sujuvaa siirtymää palvelumallista toiseen, tiivistä viranomaisyhteistyötä sekä palveluja saavien riittävää neuvontaa. Etenkin asumiseen liittyen Kuntaliitto piti tärkeänä perhetilanteen, kuten lasten varhaiskasvatuksen ja koulunkäynnin sekä perheyhteyden säilymisen, huomioon ottamista siirryttäessä vastaanoton palveluista kunnassa asumisen perusteella annettavien palvelujen piiriin. Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry nosti esiin vastaanottopalveluina annettavien naisriitysten palvelujen tarjoamisen tärkeyden. Satakunnan ELY piti kohtuullisen ajan käsitettä epämääräisenä ja toivoi tarkemmin määriteltyjä edellytyksiä vastaanottopalvelujen lopettamiselle.

Kaiken kaikkiaan useissa lausunnoissa korostettiin tarvetta varmistaa se, että käytännön siirtymä vastaanottopalveluista kuntien ja hyvinvointialueiden järjestämistä vastuulla olevien palveluiden piiriin on sujuva. Yhtäältä todettiin, ettei vastaanottolain mukaisia palveluita tule tarjota muutoin kuin välttämättömäksi arvioidun ajan siten, että ne ovat päällekkäisiä niiden palveluiden kanssa, joihin henkilöllä on oikeus kotikuntalain mukaan määräytyvän kotikunnan myötä. Toisaalta pidettiin tärkeänä varmistaa, että vastaanottopalvelut eivät lakkaa ennen kuin palvelut varmasti järjestyvät muuta kautta. Painotettiin siirtymän edellyttävän suunnitelmallisuutta, käytäntöjen yhdenmukaisuutta sekä tiivistä viranomaisyhteistyötä ja eri viranomaisten vastuiden selkeyttä. Edellytettiin, että huolehditaan palveluiden saajien riittävästä informoinnista, neuvonnasta ja ohjauksesta. Pidettiin tärkeänä, että niin palvelujen tarjonnassa kuin niistä tiedottamisessa otetaan huomioon haavoittuvassa asemassa olevat, erityisesti lapset ja traumatisoituneet. Nostettiin esiin etenkin itsenäiseen kuntaan muuttoon liittyviä riskejä: itsenäisesti muuttava henkilö tulisi pitää vastaanottopalveluiden rekisterissä siihen saakka, kunnes kotikuntamerkintä näkyy väestötietojärjestelmässä. Niin ikään pidettiin tärkeänä, että yksityis- tai kuntamalliin perustuvassa majoituksessa asuvien henkilöiden kohdalla tulisi riittävästi varmistua esimerkiksi asumisen olosuhteiden asianmukaisuudesta ja vuokrasuhteen pitkäjänteisyydestä ennen vastaanottopalveluiden lakkauttamista. Esiin nostettiin paitsi itse siirtymästä eri hallinnonaloille aiheutuvat resurssitarpeet myös tarve turvata ne resurssit, jotka liittyvät tilapäistä suojelua saavien jatko-oleskelulupien myöntöprosessiin Migrissä sekä mahdollisuuden hakea kotikuntaoikeutta DVV:ltä vuoden Suomessa oleskelun jälkeen.

Helsingin hallinto-oikeudella, Hämeen TE-toimistolla, Tilastokeskuksella, Helsingin seurakuntayhtymällä, Varsinais-Suomen TE-toimistolla, HUS -kuntayhtymällä ja Tasa-arvovaltuutetun toimistolla ei ollut asiaan lausuttavaa; varsinaisesta lainmuutoksesta erillisenä Tilastokeskus nosti kuitenkin esiin tarpeen kehittää tilapäistä suojelua saavien tilastointia. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ilmoitti, ettei sen ollut mahdollista lausua asiasta annetussa määräajassa.

Muut

Kotikuntaoikeus

Lahden kaupungin mukaan esityksessä ehdotetaan, että tilapäistä suojelua saaville myönnetään kotikunta vuoden asumisajan jälkeen, mutta esityksestä ei käy ilmi millä perusteella kotikunta määräytyy. Lahden kaupungin mukaan kotikuntakäsité on ongelmallinen, koska eri viranomaiset tulkitsevat asiaa oman lainsäädäntönsä pohjalta.

Turun kaupunki kysyi, miten ratkaistaan niiden ukrainalaisten, jotka eivät hae tai saa kotikuntaa, palvelut ja niistä korvaukset kunnille. Kuntaliiton mukaan kuntien ja hyvinvointialueiden palvelujen piiriin vaihteittainen siirtyminen tulee aiheuttamaan palvelujen kuormittumista. Kuntaliiton mukaan kuntien valmiudet vastata tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämiseen vaihtelevat.

Hämeenlinnan kaupungin ja Lastensuojelun keskusliiton mukaan esityksessä tulisi kiinnittää huomioita subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen kotoutumisajalla, jotta ukrainalaisilla vanhemmilla olisi mahdollisuus osallistua kotouttavaan toimintaan. Hämeenlinnan kaupungin mukaan kaikissa kunnissa ei ole tulkittu työvoimapolitiittisen kotoutumiskurssin oikeuttavan päivähoitopaikkaan kahden viikon määräajassa. Lakiluonnoksessa tulisi selkeämmin tarkastella kotoutumislakia suhteissa muihin lakeihin ja selventää sitoumuksia lisäresurssien turvaamiseksi. Myös Tampereen kaupunki nosti esiin varhaiskasvatuksen.

Porin kaupunki toi esiin, että ukrainalaiset tulevat yhä kovemmissa olosuhteista, mikä vaikuttaa palveluiden tarpeeseen. Helsingin Diakonissalaitoksen mukaan hyvinvointialueilla tulee panostaa työntekijöiden erikoiskoulutukseen esimerkiksi sotatraumatisoituneiden lasten ja aikuisten palveluihin liittyen. Traumatiset ja vastaavat palvelutarpeet nousivat esiin myös mm. Heinolan, Lahden ja Orimattilan kaupunkien, Hollolan kunnan, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen ja Yhteiset Lapsemme ry:n lausunnoissa.

Tilapäinen suojelu ja muut kansainvälistä suojelua saavat

AEL-Amiedu Oy / Taitotalo piti tärkeänä maahanmuuttajan kotoutumiskoulutukseen pääsyä riippumatta maahantulon syystä tai työtilanteesta. Tampereen kaupungin mukaan tulisi lisätä englanninkielisiä koulutuspaikkoja tilapäistä suojelua saavien tarpeisiin vastaamiseksi.

Hämeenlinnan ja Vantaan kaupunki ehdottivat, että tilapäisen suojelun mahdollisuus laajennettaisiin koskemaan myös muita kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella Suomessa oleskelevia, kuin Ukrainasta saapuneita. Nuorisotutkimusseura ry:n mukaan myös turvapaikanhakijoiden kohdalla olisi syytä edistää oikeutta kiinnittyä suomalaisen yhteiskunnan instituutioihin vahvemmin jo oleskelulupaprosessien aikana.

Siirtolaisinstituutisäätiön mukaan Suomen tulisi löytää laajempia ratkaisuja paperittomien tilanteeseen ja ottaa mukaan ehdotettuun kertalaillistamiseen myös mahdolliset Ukrainan sotaa paenneet paperittomat.

Nuorisotutkimusseura ry esitti, että tilapäisen suojelun oleskelulupien jatkoon tarkastelussa olisi hyvä harkita, että oleskelulupia jatkettaisiin etupainotteisesti kuudella kuukaudella 4.9.2023 asti niin, että lasten ja nuorten osallistuminen koko lukuvuoden ajan peruskouluun ja toisen asteen opintoihin turvataan ja heidän lukuvuoden aikana tekemänsä opinnot rekisteröidään (suomeksi ja mielellään ukrainaksi/englanniksi). Pirkanmaan TE-toimisto kysyi, pitääkö henkilön itse hakea jatkoa oleskeluluvulle.

Siirtolaisuusinstituuttisäätiön mukaan tulee pohtia jo ennakoivasti, mikä oleskelulupa on mahdollista saada, jos ja kun Ukrainasta paenneille myönnetty tilapäinen suojelu päättyy maksimissaan kolmen vuoden päästä sen myönnöstä. Siirtolaisuusinstituuttisäätiön mukaan on myös tärkeää, ettei tilapäistä suojelua saavia painosteta palaamaan kotimaahansa.

Vaikutusten arviointi ja valmistelu

Sosiaali- ja terveysministeriö esitti, että esitykseen vaikutusten arviointiin lisättäisiin lapsivaikutusten arviointi. Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry esittää, että lain uudistuksessa ja sen toimeenpanossa tehtäisiin kattava sukupuolivaikutusten arviointi sekä että naisten erityistarpeet otetaan huomioon lakiuudistuksessa.

Hallituksen esityksen taloudellisissa vaikutuksissa ei Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan huomioida riittävästi ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten asumiseen ja kotoutumisen tukemiseen liittyviä kustannuksia. Lahden kaupungin mukaan tulisi arvioida tarkemmin lakimuutoksen vaikutuksia niin yksittäisiin henkilöihin kuin viranomaisten toimintaan. Tampereen kaupungin mukaan tulisi arvioida, kuinka kuntaoikeuden saaminen voi vaikuttaa houkuttelevien asuinkuntien kokonaisuusnottomuuden kehitykseen ja kohtuuhintaisten asuntojen saatavuuteen sekä olevien kuntalaisten että uusien kuntaoikeuden saajien osalta, kuntien ja hyvinvointialueiden kustannuksiin (esim. perustoimeentulotuen kuntaosuus) sekä niihin vaikutuksiin, joita kotikuntaoikeudella ja asumisperustaisella sosiaaliturvalla on kunnan kotoutumisesta vastaavalle viranomaiselle ja hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluille.

Joutsenon vastaanottokeskuksen mukaan kuntaan osoittamisen muutoksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi. Myös Lastensuojelun keskusliiton mukaan lakimuutosehdotus toisi muutoksia kuntien kotouttavaan työhön ja linjaisi tulevaa kaikkien muidenkin oleskeluluvan saavien osalta, myös esimerkiksi kiintiöpakolaisten.

Porin kaupungin ja Siirtolaisuusinstituuttisäätiön mukaan tulisi arvioida miten tämä uudistus vaikuttaa ukrainalaisten ja muiden väestöryhmien välisiin suhteisiin sekä yhteiskuntarauhan osatekijöihin ja tämä tulisi huomioida erityisesti viestinnässä.

Lastensuojelun keskusliitto toi esiin, että kokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa, kun kotoutumislakia esitetään muutettavan useammassa esityksessä. Esimerkiksi Tampereen kaupungin lausunnossa tunnistetaan sote-uudistuksen ja tilapäistä suojelua saavien kotikuntaoikeuden saamisen samanaikaisuuden aikataulullinen haastavuus.

Ahvenanmaan maakuntahallitus kritisoi aiheellisesti sitä, ettei esitys ollut lausunnoilla ruotsiksi kokonaisuudessaan. Lahden ja Turun kaupungit sekä Kuntaliitto toivat esiin, että lausuntoaika osui kesälomakauden kanssa harmilliseen ajankohtaan.

Helsingin hallinto-oikeudella, Helsingin seurakuntayhtymällä, HUS –kuntayhtymällä, Kansalaisopistojen liitto KoL:lla, Lapsiasianvaltuutetun toimistolla, maa- ja metsätalousministeriöllä, Suomen ortodoksisella kirkolla, Tasa-arvovaltuutetun toimistolla, Tilastokeskuksella, Vantaan kaupungilla ja Etlalla ei ollut lausuttavaa esitykseen. Tilastokeskus kuitenkin totesi, että tilapäistä suojelua saavista tarvitaan tilastotietoa.